

ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ ТА ЇХ ОЦІНКА

Анотація. Розкрито суть поняття інвестиційних ризиків та розглянуто їх класифікацію й методи оцінки.

Аннотация. Раскрыта суть понятия инвестиционных рисков и рассмотрены их классификация и методы оценки.

Annotation. The concept of investment risks has been revealed and their classification and evaluation methods have been regarded.

Ключові слова: інвестиційні ризики, класифікація ризиків, оцінка ризиків, інвестиційний проект, дохідність проекту.

Зіткнення з різноманітними ризиками – звичайна загроза для будь-якого інвестора в умовах сучасної ринкової економіки. Вкладаючи свої кошти у виробництво тих чи інших товарів чи послуг, інвестор не може мати цілковитої впевненості в успішності цього виробництва. На практиці успіх залежить від вдалого сполучення різних факторів, отже, інвестори ризикують отримати прибуток, менший за очікуваний, або навіть зазнати збитків.

Таким чином, дослідження інвестиційних ризиків, виявлення факторів, що їх викликають, та обчислення можливих втрат – важливі проблеми, на які необхідно зважати сучасному інвесторові, приймаючи рішення щодо вкладання коштів у той чи інший напрям виробничої чи комерційної діяльності. Саме тому вміння оцінювати інвестиційні ризики є необхідним для сучасного менеджера.

Проблеми оцінки інвестиційних ризиків знайшли висвітлення у працях таких науковців, як: Бланк І. А. [1], Кірейцев Г. Г. [2], Старостіна А. О. [3], Щукін Б. М. [4], Рогов М. А. [5] та ін.

Метою даної статті є розкриття поняття інвестиційні ризики, аналіз їх класифікацій та особливостей оцінки.

Інвестиційний ризик визначимо як потенційну можливість недосягнення запланованих цілей інвестування (у вигляді прибутку або соціального ефекту) і в результаті непередбачених втрат коштів і отримання грошових збитків або прибутку, але менших, ніж планувалося, обсягів.

Розрізняють загальноекономічний ризик, що походить від несприятливих умов в усіх сферах економіки, та індивідуальний ризик, пов'язаний з умовами даного проекту.

Залежно від сфери вкладання капіталу інвестиційні ризики поділяються на три групи: інвестиційні ризики від вкладання коштів у виробничу та невиробничу сфери економіки, інвестиційні ризики від діяльності фірми на фінансовому ринку та кредитні ризики.

Існує класифікація, що залежно від чинників виділяє такі види інвестиційного ризику: політичний ризик, загальноекономічний ризик, правовий ризик, технічний ризик, ризик учасників проекту, фінансовий ризик, маркетинговий ризик, екологічний ризик. Якщо політичні, загальноекономічні та правові ризики можуть спричинити зовнішні умови інвестування, то інші види ризиків є результатом помилок при плануванні, організації та керуванні окремими проектами. Технічний ризик зумовлюється великою кількістю помилок сторін інвестування, пов'язаних з якістю проектування, технічною базою, обраною технологією. Ризик учасників проекту може бути спричиненим усіма неочікуваними подіями в управлінні та фінансовому стані підприємств-партнерів. Фінансовий ризик впливає з нездійснення очікуваних подій з фінансового боку проекту. Це можуть бути незаплановані зменшення або зникнення джерел фінансування, власні підвищені витрати, зриви надходжень коштів від реалізації вироблених товарів чи послуг, неплатоспроможність покупців продукції. Маркетинговий ризик виникає з прорахунків під час оцінки ринкових умов дії проекту, наприклад, ринків збуту чи постачання сировини і матеріалів, організації реклами чи збутової мережі, обсягу ринку, часу виходу на ринок, цінової політики, унаслідок низької якості продукції. Екологічний ризик пов'язаний з питаннями впливу на довкілля та можливої аварійності.

Інвестор сприймає ризики залежно від рівня можливих збитків. Таким чином, їх можна поділити на чотири групи.

Безризикову інвестування, коли інвесторові не загрожує прибуток, нижчий за означену величину, або прибуток, точно гарантований на заданому рівні.

Допустимий ризик інвестування полягає в тому, що максимальні збитки не перевищать очікуваний прибуток за проектом, тобто зберігається доцільність проекту для інвестора.

Критичний ризик пов'язаний з такими можливими втратами інвестора, які роблять проект несприйнятним для нього. Наприклад, інвестор ризикує тим, що продукція не матиме попиту, не продаватиметься, і він може втратити не тільки прибуток від інвестування, а й частину своїх активів проекту (інвестованого капіталу).

Ризик катастрофічного рівня можливий у випадках, коли існує ймовірність втрати всього інвестованого капіталу. Це може бути банкрутство проінвестованого підприємства, його ліквідація, розпродаж майна проекту або втрата активів унаслідок аварій, пожеж, вибухів.

Повністю захиститися від ризику неможливо, але його можна передбачити. Інвестор, який передбачив та оцінив можливі ризики, може визначити рівень дохідності проекту. Залежно від отриманого результату він приймає рішення щодо подальшого інвестування.

Для обчислення можливих варіантів дохідності проекту залежно від різних обставин використовують такі підходи.

Аналіз чутливості проекту до змін окремих факторів, які впливають на дохідність. До таких факторів належать ціна реалізації, собівартість, обсяг виробництва, вартість обладнання тощо. Оцінюється значення впливу цих факторів на загальну прибутковість проекту, і відповідно до результатів вживаються заходи щодо більш ґрунтовної проробки інвестиційних планів та зниження ризикованості, пов'язаної з виявленими факторами.

Аналіз прогнозних сценаріїв розвитку загальноекономічних умов та здійснення самого інвестпроекту. Обчислення здійснюється за трьома варіантами: базовий розрахунок за середніх, найбільш вірогідних умов; оптимістичний варіант за найкращого перебігу подій за всіма факторами, що впливають на дохідність проекту; песимістичний варіант, у який закладаються найгірші можливі ситуації у країні й на конкретному ринку.

Метод статистичних випробувань, за якого з допомогою електронно-обчислювальної техніки прораховується багато варіантів дохідності проекту залежно від показників-факторів у заданих діапазонах їхніх змін. У результаті одержуються середні показники і статистичні характеристики їх варіації та розподілу для подальшого аналізу найважливіших для дохідності проекту показників та рівень ризикованості проекту за різними напрямками.

Наук. керівн. Верещагіна Г. В.

Література: 1. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента / Бланк И. А. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 512 с. 2. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / Кірейцев Г. Г. – Житомир : ЖГГІ, 2001. – 432 с. 3. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посібн. / Старостіна А. О., Кравченко В. А. – К. : ІВЦ "Видавництво "Політехніка", 2004. – 200 с. 4. Щукін Б. М. Аналіз інвестиційних проектів / Щукін Б. М. – К. : МАУП, 2002. – 128 с. 5. Рогов М. А. Риск-менеджмент / Рогов М. А. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 120 с.